

**2010-
2013**

Strategisk Næringsplan for Indre Østfold

INNLEDNING

Hvorfor en strategisk næringsplan?

Formålet med en felles regional strategisk næringsplan er å utarbeide en omforent og regionalt forankret næringspolitisk plattform for kommunene Hobøl, Spydeberg, Skiptvet, Askim, Rakkestad, Trøgstad, Eidsberg, Rømskog, Marker og Aremark.

Hva er en strategisk næringsplan?

Strategisk planlegging er to ting; en arbeidsform og et plandokument. Arbeidsopplegget kjennetegnes i første rekke av bred deltakelse hvor ulike miljø og enkeltpersoner møtes i forpliktende samarbeid. Plandokumentet er kortfattet, målrettet og handlingsorientert.

Intensjonen er at den som helhetlig plan for regionen Indre Østfold skal være forpliktende og gi forutsigbarhet i forhold til næringslivet og fremtidige investeringer.

Mandat og forankring:

Prosjektets utspring er RUP (Regional Utviklingsplan), som baserer seg på fylkesplanens intensjoner. Som et verktøy i RUP er det opprettet en utviklingsavtale mellom Indre Østfold Regionråd og Østfold Fylkeskommune. Som en del av utviklingsavtalen ble det godkjent av styringsgruppa at det skulle utarbeides en felles regional næringsplan.

Det er arrangert to kick-offseminarer, ett for politikere og ett for næringslivet med til sammen ca 100 deltakere. Hver av de ti kommunene er i tillegg besøkt for særlig å kvalitetssikre opplysninger om hver enkelt kommune.

Det er også opprettet en referansegruppe på ca 30 personer bestående av representanter for ulike organisasjoner, næringslivet og noen politikere.

Arbeidet finansieres gjennom RUP uten nye midler fra kommunene.

PROSJEKTGRUPPE

Hasse Ekman
Hilde Brandsrud
Jan Egil Nygaard
Jan Gander
Kai E. Roterud
Karl Torstein Torp
Kjersti Berg Sandvik
Nils Ole Solberg
Rune Myklebust
Thor Hals
Tove Tørholen

Planform

Planen er en regional plan uten direkte hjemmel i lovverket. Planen er forankret i Indre Østfold Regionråd, og med tilslutning fra kommunestyrene i regionen. Planen vedtas som en "Strategisk næringsplan for Indre Østfold". Planen består av en strategisk del og et handlingsprogram som viser hvordan tiltak kan realiseres.

Førende planer

Arbeidet har blitt tett koordinert med eksisterende planer, både den nye fylkesplanen (planperiode 2009 – 2012), areal- og transportplan for Indre Østfold, eksisterende kommuneplaner og næringsplaner.

Arbeidspendling

Arbeidspendlingen inn og ut av Indre Østfold foregår i all hovedsak øst-vest langs E18 eller med jernbanen.

Av regionens ca 10.100 utpendlere (2007), reiser nesten 2.300 personer til andre Østfold-regioner, ca 7.200 til Oslo og Akershus og ca 600 til andre steder i Norge.

I Indre Østfold er det størst utpendling fra Hobøl, hvor kun 22 % arbeider innenfor egen bokommune. I Rakkestad er tallet 61 %. Mange av dem som reiser ut av bostedskommunene finner imidlertid arbeid i en annen av regionens kommuner.

Nærheten til store arbeidsmarkeder i Oslo og Akershus gir regionen stabil sysselsetting. Nedleggelse av store virksomheter får dermed mindre dramatiske effekter her enn de ville fått mange andre steder.

Sysselsettingsgraden (antall arbeidsplasser i Indre Østfold i prosent av antall yrkesaktive) er relativt lav, 74 %, i forhold til for eksempel 91 % i Halden som ligger lenger fra Oslo og Akershus.

Hobøl er den kommunen i Indre Østfold med prosentvis størst utpendling, Rakkestad har minst.

Av de ca 12.850 (2007) som daglig arbeidspendler ut og inn av Indre Østfold, reiser ca. 10.750 (84 %) i retning øst-vest langs E18 eller med toget.

Næringsstruktur, utdanning

Den største veksten i antall arbeidsplasser i perioden 1986 – 2007 har vært innenfor offentlig sektor, med ca 50 % økning. Den største nedgangen har vært i primærnæringene.

I forhold til andre regioner i Østfold og i Follo, er andelen som arbeider innenfor jordbruk, kommunal tjenesteyting og bygg og anlegg større i Indre Østfold. Vi er derimot betydelig mindre enn de nevnte regioner innenfor statlig tjenesteyting og hotell- og restaurantvirksomhet.

Det eksisterer ingen næringsklynger i Indre Østfold i henhold til vanlige definisjoner, og det er relativt svake næringsmiljøer.

Det er to videregående skoler i regionen. Disse tilbyr 11 av 12 basisgrunnkurs, og har således et bredt tilbud.

KompetanseForum AS har tilbudt deltidsutdanning av sykepleiere, og det er igangsatt deltidsutdanning for førskolelærere. Det forventes liknende tilbud i fremtiden.

Det er et lavere antall med høyere utdanning i Indre Østfold enn i det øvrige Østfold, og betydelig under gjennomsnittet for hele Norge.

I forhold til tilbudet av ulike arbeidsplasser i Indre Østfold og de krav de setter til utdanning, er det imidlertid et overskudd på mennesker med høyere utdanning. Disse må i dag pendle ut av regionen for å finne arbeid som er i samsvar med utdanningen de har.

STØRSTE NÆRINGER (2007)

1. Kommunal tjenesteyting
2. Varehandel
3. Bygg og anlegg
4. Privat tjenesteyting
5. Jordbruk

ANDEL MED HØYERE UTDANNING (>2 ÅR, 2007):

I Norge: 26 %
I Østfold: 20 %
I Indre Østfold: 15 %
Kilde: SSB

Samferdsel

E18 er den viktigste ferdelsåren i Indre Østfold, og er landets nest største trafikkåre til Sverige. Trafikkveksten har de senere årene ligget på omkring 4 %, i Norge kun overgått av E6.

Fylkestinget har besluttet at hovedtverrforbindelsen mellom Ytre og Indre Østfold skal være riksvei RV 111 og RV 22 (Sarpsborg-Rakkestad-Mysen-Trøgstad). Det er denne tverrforbindelsen som har størst trafikk.

Passasjertrafikken langs Østre linje har falt kraftig de siste 6 årene, ca 30 %. Busstrafikken langs E18 har de siste 6 årene økt med 48 %, og har nå passert togtrafikken i antall passasjerer.

De offentlige kommunikasjonene langs tverrforbindelsene nord-syd i fylket, eller mellom kommunene, er svært dårlig utbygd.

Årsdøgntrafikk E18, stk

Elvestad vest: 11.236 (2008)
Spydeberg øst: 13.770 (2008)
Brennemoen øst: 7.806 (2007)
Ørje: 4.955 (2006)

Reisende med tog på østre linje:
325.000 stk (2007)

Reisende med buss (Time-ekspressen) langs E18:
340.000 stk (2007)

Kommunalt samarbeid

Indre Østfold-kommunene har en rekke formaliserte og uformelle samarbeid. Antall kommuner som er med i et samarbeid spenner fra 2 og opp til alle 10 kommunene i regionen.

I tillegg er det flere interkommunale samarbeid som går ut over Indre Østfoldregionen.

Samarbeidet er særlig kommet langt innenfor områder som kompetanse og næringsutvikling.

EKSEMPLER PÅ KOMMUNALT SAMARBEID:

- Reiseliv Indre Østfold
- KompetanseForum AS
- Østfoldbadet AS
- Landbrukskontorer
- Østfold Bedriftsenter AS
- Indre Østfold Renovasjon
- Deltagruppen

Miljø

Det ble i 2009 startet opp arbeid med en felles klimaplan for regionen. Flere steder i Indre Østfold er det tildelt konsesjoner for utvikling av fjernvarmeleveranser basert på fornybar energi.

Regionens tre kraftverk, Vamma, Kykkelsrud og Solbergfoss, produserer til sammen ca 1,7 % av all vannkraft i Norge (SSB). Vamma kraftverk står alene for nesten 1 % av vannkraftforsyningen i Norge.

SWOT-analyse Indre Østfold

SWOT-analysen har fremkommet ved at deltakerne på kick-offsamlingene, til sammen mer enn 100 deltakere (næringslivsledere, representanter fra organisasjonene og politikere), ble bedt om å uttrykke hva de mener er regionens sterke og svake sider, og si noe om muligheter og trusler.

VISJON OG MÅL

VISJON

Indre Østfold skal være den mest attraktive regionen i Norge som bosettings- og næringsregion.

Indre Østfold skal stå for kjerneverdiene: Naturlig – Nært nok - Nyskapende.

Visjonen oppfylles ved å gjennomføre målene nedenfor.

MÅL

Gjennom planlegging og utføring skal regionen vektlegge en økonomisk, økologisk og sosialt bærekraftig utvikling.

- 1. Utvikle fem regionale næringsområder**
- 2. Indre Østfold skal ha et bærekraftig næringsliv preget av innovasjon, kompetanse og regional samhandling**
Måleindikatorer skal være NM i næringsliv (Telemarksforskning) og sysselsettingsgrad i regionen (Østfold Analyse)
- 3. Indre Østfold skal over tid være blant de fem mest attraktive bo- og næringsregionene i landet**
Måleindikator skal være NHO's attraktivitetsbarometer
- 4. Videreutvikle et regionalt samarbeid om næringsutvikling i Indre Østfold**

Målene oppfylles ved å gjennomføre strategiene og tiltakene

Sletta	<i>Sletta er utviklet med noe plasskrevende handel og logistikk.</i>	<i>Området skal utvikles til å bli regionens område for tjenester og logistikk knyttet opp mot grensepasseringer, samt plasskrevende handel.</i>
Rudskogen	<i>Rudskogen er i dag et todelt område. Den ene delen er benyttet som nasjonalt motorsportsenter og den andre delen til logistikk og produksjonsbedrifter.</i>	<i>Området er regionens næringsområde i søndre/nedre del av regionen. Den delen som er benyttet til motorsportsenter er et fyrtårn som er under sterk utvikling. Den øvrige delen av området bør benyttes til logistikk- og produksjonsbedrifter.</i>

Aktiviteter

1. Utvikling og organisering av regionale næringsområder

Etter at arbeidsgruppen har gjennomført møter med alle kommunene i Indre Østfold, synes det mest hensiktsmessig for areal- og plansamarbeidet at det dannes regioner i Indre Østfold-regionen. Det er enklere å se nytteverdien av dette arbeidet innenfor et mer begrenset geografisk område som har sammenfallende utfordringer og muligheter.

Arbeidsgruppen foreslår derfor at det dannes følgende regioner i regionen:

Grenserådet.

De 3 grensekommunene Aremark, Marker og Rømskog har allerede etablert Grenserådet for å fremme samarbeid og utvikling i grenseregionen.

Askim/Eidsberg- rådet

I denne regionen bør følgende kommuner være med:

Hobøl, Spydeberg, Skiptvet, Askim, Trøgstad og Eidsberg.

Det er viktig for utviklingen av regionen at Askim og Eidsberg samarbeider tett med kommunene rundt. Hobøl kommune deltar i dette samarbeidet, da de er innfallsporten til Indre Østfold når det gjelder gode områder til logistikkvirksomhet og plasskrevende næringer.

Rakkestad kommune.

Rakkestad kommune passer ikke inn i de to andre delregionene på grunn av sin geografiske beliggenhet. De ønsker imidlertid å ha et godt samarbeid med og være deltaker i prosjekter i Indre Østfold. De har også et samarbeid med Sarpsborg kommune som de også ønsker å opprettholde/videreutvikle når det er naturlig.

Etablering av delregioner.

Grenserådet er allerede etablert og består av politikere og rådmenn fra de tre kommunene.

Askim/Eidsberg- rådet bør vurderes opprettet snarest. Initiativet til dette bør gjøres av ordføreren i Trøgstad, Tor Melvold, da han har luftet denne tanken tidligere ved flere anledninger.

Opprettelsen av delregioner skjer i samarbeid og i full forståelse med Indre Østfold Regionråd.

Mål 2:

Indre Østfold skal ha et bærekraftig næringsliv preget av innovasjon, kompetanse og regional samhandling

I Indre Østfold er det et stort mangfold av bedrifter både hva angår type virksomhet og størrelser. Det er noen store nøkkelbedrifter med flere hundre ansatte, i tillegg er det svært mange mindre bedrifter med inntil 10 ansatte. Det er stor etablering av nye arbeidsplasser i Indre Østfold, noe som blant annet synliggjøres i at pendlingen ut av regionen er i ferd med å flate ut, samtidig som det er en økt tilflytting av yrkesaktive mennesker.

Indre Østfold ligger sentralt plassert på Østlandet med en fjerdedel av Norges innbyggere innenfor kort avstand. Regionen er også naturlig tilknyttet store markeder i Sverige. Indre Østfold har som eneste region i Østfold hatt et tilbud også til de som ønsker å starte egen virksomhet som ikke er landbruksorientert. De som bor i Indre Østfold har gjennom en avtale mellom kommunene og Østfold Bedriftsenter AS, fått gratis veiledning ved oppstart av egen virksomhet.

De stedege næringene landbruk og reiseliv er viktige for regionen. Landbruk er den 5. største næringen i Indre Østfold. Landbruket er en viktig strategisk næring i forhold til å opprettholde og øke volumet av matproduksjonen, produksjon av skogsvirke og som leverandør til den lokale foredlingsindustrien. I tillegg finnes det et mangfold av tilleggsnæringer relatert til jord- og skogbruk. Et aktivt landbruk er med på å skjøtte og opprettholde det fine kulturlandskapet i Indre Østfold.

Indre Østfold består av mange små og mellomstore reiselivsaktører, som må utvikles videre for å møte markedets etterspørsel etter opplevelser. Opplevelsesnæringen er i sterk vekst, og Indre Østfold har en strategisk god beliggenhet for å utvikle næringen videre.

DELMÅL 1:

Indre Østfold skal ha et konkurransedyktig og bærekraftig næringsliv som kjennetegnes av robuste og fremtidsrettede virksomheter, som skal være sikret tilstrekkelig og kompetent arbeidskraft

Strategi

- Stimulere til økt innovasjon ved å styrke samhandling mellom kompetansemiljøer, det offentlige og næringslivet og ved dette utvikle regionen til en sterk FoU-aktør
- Stimulere til nettverksutvikling mellom foretak
- Legge forholdene til rette for knoppskyting fra foretak. Dette er en av de viktigste pilarene for utvikling av nytt næringsliv og nye arbeidsplasser
- Tilby et godt utdanningstilbud i de videregående skolene, blant annet ved å ta tak i avbruddsproblematikken i VGS

Aktiviteter

- Følge opp de prioriteringene som er vedtatt av regionrådet om mål og strategier vedrørende infrastruktur
- Utarbeide underlag for lobbyvirksomhet der dette er påkrevet
- Bli enige om samme faktaunderlag og prioriteringer

DELMÅL 4:

Indre Østfold skal fremstå som et av de mest attraktive områdene for nærturisme

Strategi

- Strategien tar utgangspunkt i Reiselivsplanen for Indre Østfold 2006-2009, utarbeidet av Reiseliv Indre Østfold. Denne skal revideres i løpet av 2009, og innbefatter per i dag:
- Motorsport i Indre Østfold
- Produktutvikling og tilrettelegging av natur- og friluftaktiviteter
- Utvikling av Haldenvassdraget
- Turforslag for dagsturer
- Aktiv deltakelse i satsingen i Østfold fylke
- Styrket organisering
- Samarbeidspartnere for kommunene

I tråd med ønsker fra flere av Glommakommunene, bør det ved revidering av Reiselivsplanen ses på om det er mulig å utnytte Glomma i sterkere grad mot turistmarkedet. Videreutvikling av Romsåsen og områdene rundt, samt nyutvikling av Monaområdet i turismeøyemed er også tiltak som bør tas inn i revidert Reiselivsplan.

Det skal i henhold til gjeldende reiselivsplan arbeides mot disse målgruppene:

- Turoperatører og lag/foreninger (hovedsakelig på Østlandsområdet)
- Bedriftsmarkedet i Østfold, Follo og Oslo
- Barnefamilier i Norge og Sverige

Aktiviteter

Reiseliv Indre Østfold utvikler aktiviteter som er i tråd med ny reiselivsplan for Indre Østfold 2010-2014, Næringsplan for Indre Østfold 2010-2013 og Reiselivsplan for Østfold 2009-2014.

Ansvar: Reiseliv Indre Østfold

- *økt økologisk melke- og storfekjøttproduksjon*
- *økt økologisk produksjon av åkervekster*

Ansvar: Lokale landbrukskontorer og Fylkesmannens landbruksavdeling, måleparameter er offentlig statistikk

Bioenergi

- *Intensivere informasjon og kompetanseoppbygging, herunder støtte kommunene i arbeidet med energi- og klimaplaner, og bruke disse planene for å øke bioenergibruken*
- *Videreutvikle nettverk blant leverandører og kjøpere av bioenergi*
- *Støtte gårdsanlegg og videreutvikle bioenergi som næringsvei (varmesalg)*
- *Påvirke myndighetene til å endre rammebetingelsene*

Ansvar: Lokale landbrukskontorer, kommunene, Fylkesmannens landbruksavdeling og Innovasjon Norge, måleindikatorer er opplysninger fra ENOVA og Innovasjon Norge

Tilleggsnæringer:

- *Tettere samarbeid med den øvrige reiselivsnæringen*
- *Koble reiseliv med matopplevelser fra landbruket*
- *Samarbeide med kompetansemiljøer innen de forskjellige sektorene for tilleggsnæringer*
- *Utvikle markedene med nye brukergrupper*
- *Aktiv markedsføring*
- *Bygge nettverk rundt tilbydere*
- *Informasjon, motivasjon og opplæring innen alle kategorier tilleggsnæringer*

Ansvar: Gårdbrukeren, lokale landbrukskontorer, kommunene, Fylkesmannens landbruksavdeling og Innovasjon Norge, måleparameter er offentlig statistikk.

Aktiviteter

- Utgivelse av Indre Østfold Magasinet og/eller liknende
- Videreutvikle www.indreostfold.no
- Markedsføre Indre Østfold i profileringsgruppen i Osloregionen
- Proaktivt innsalg av Indre Østfold som næringsregion

Ansvar: Indre Østfold Utviklingsfond / Østfold Bedriftsenter AS

DELMÅL 2:

Utvikle urbanitet, servicetilbud og sosiale møteplasser i byer og tettsteder

Strategi

- Indre Østfold skal gjennom planleggingen i de enkelte kommunene særlig legge vekt på å utvikle servicetilbud og gode sosiale møteplasser. Askim og Mysen har et særlig ansvar for også å ivareta urbane verdier.
- Det er viktig at trygghetsaspektet ikke undervurderes i urbanitetsutviklingen. Undersøkelser viser at trygghet oppfattes som en viktig faktor når nytt bosted vurderes.

Aktiviteter

Det må startes et fellesprosjekt som ser på by- og tettstedsutvikling med spesielt fokus på hvordan byene Askim og Mysen skal utvikles. Dette kan skje i forlengelsen av søskenbyprosjektet og ved deltakelse i Interregprosjektet Trans in Form. Et eksempel på felles tettstedsutvikling er Spydeberg-Knapstad.

Ansvar: Dette er kommunenes oppgave, spesielt Askim og Eidsberg.

DELMÅL 3:

Tilby attraktive boområder

Strategi

Indre Østfold skal tilby attraktive boligområder både i byene og i tettstedene.

Aktiviteter

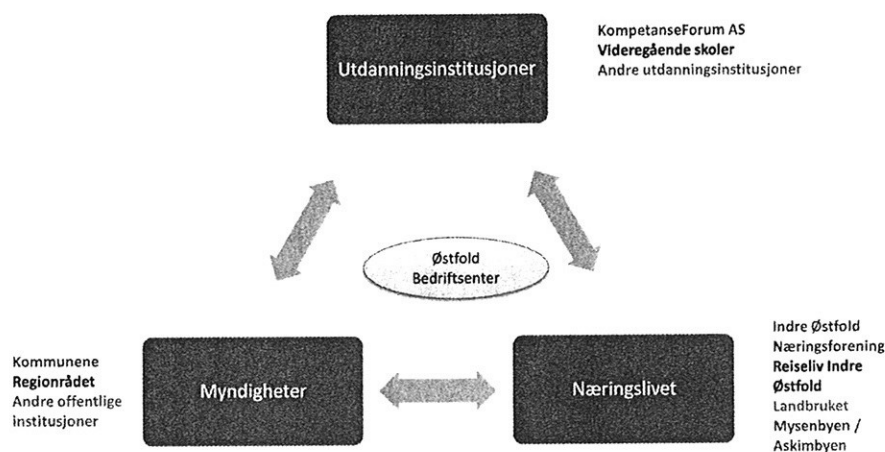
Det etableres et samarbeidsforum bestående av planleggerne i hver kommune. Dette arbeidet bør også samordnes i delregionene.

Ansvar for innkalling og drifting tillegges sekretariatslederen for Indre Østfold Regionråd.

1. Organisering av næringsutviklingsarbeidet

Østfold Bedriftsenter AS har gjennom avtalen med kommunene fått et særlig ansvar for koordinering av næringsutvikling i regionen. Arbeidet med næringsutvikling bør finne sted i samarbeid mellom offentlige myndigheter, næringslivet og utdanningsinstitusjoner, som vist i modellen nedenfor.

Næringsutvikling i Indre Østfold

2. Opprettelse av "næringsråd"

I avtalen mellom kommunene og Østfold Bedriftsenter AS skal sistnevnte organisere et kollegium med en representant fra hver av kommunene som skal være en referansegruppe for arbeidet. Østfold Bedriftsenter AS tar initiativ til å revitalisere denne gruppen.

Dette vil være et informasjonsforum for de som arbeider med næringsutvikling i regionen. I tillegg til en representant fra hver kommune, bør det være en representant fra Indre Østfold Regionråd, fra Indre Østfold Næringsforening, fra Reiseliv Indre Østfold, fra landbruksnæringen, fra handelstandsorganisasjonene Mysenbyen AS og Askimbyen AS.

3. Utvikle næringsvennlige kommuner

Det er viktig at kommunene bestreber seg på gjennom sin egen organisering og utvikling å skape næringsvennlige kommuner (stikkord er effektiv, løsningsorientert, forutsigbar, nettverk)

Ansvar: Kommunene

Generelt ansvar for mål 4: Østfold Bedriftsenter AS har ansvaret for å koordinere næringsutvikling i en regional kontekst i Indre Østfold. Dette betyr blant annet at Østfold Bedriftsenter AS er operativt ansvarlig for gjennomføring av Strategisk Næringsplan for Indre Østfold.

<i>Delmål 4</i>	<i>Indre Østfold skal fremstå som et av de mest attraktive områdene for nærturisme</i>
Aktiviteter	Reiseliv Indre Østfold utvikler attraktiviteter som er i tråd med ny reiselivsplan for Indre Østfold 2010-2014, Næringsplan for Indre Østfold 2010-2013 og Reiselivsplan for Østfold 2009-2014
Ansvar	Indre Østfold Reiseliv
Tidsfrist for oppstart	Er i gang
<i>Delmål 5</i>	<i>Landbruket i Indre Østfold skal øke volumet av matproduksjonen, spesielt innen økologisk produksjon. Dette innebærer at man må forvalte dyrket mark ved et aktivt jordvern. Skogbrukssektoren skal arbeide for økt bruk av bioenergi.</i>
Aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> • Fokus på jordvern • Økt grasproduksjon • Økt økologisk produksjon • Økt bruk av bioenergi • Økt satsing på tilleggsnæringer
Ansvar	Bøndene i regionen, kommunene, fylkesmannens landbruksavdeling, Innovasjon Norge
Tidsfrist for oppstart	Kontinuerlig prosess, er i gang

Hovedmål 3	
Indre Østfold skal over tid være blant de fem mest attraktive bo- og næringsregionene i landet	
<i>Delmål 1</i>	<i>Gjennom "Merkevareprosjektet" skal regionen styrke omdømmet og øke kjennskapen til Indre Østfold, internt i regionen og i Follo og Oslo Øst</i>
Aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> • Utgivelse av Indre Østfold Magasinet og/eller liknende • Videreutvikle www.indreostfold.no • Markedsføre Indre Østfold i profileringsgruppen i Osloregionen • Proaktivt innsalg av Indre Østfold som næringsregion
Ansvar	Indre Østfold Utviklingsfond Østfold Bedriftsenter AS
Tidsfrist for oppstart	Er i gang
<i>Delmål 2</i>	<i>Utvikle urbanitet og sosiale møteplasser i byer og tettsteder</i>
Aktivitet	Det må startes et fellesprosjekt som ser på by- og tettstedsutvikling med spesielt fokus på hvordan byene Askim og Mysen skal utvikles. Dette kan skje i forlengelsen av søskenbyprosjektet og ved deltakelse i Interregprosjektet Trans in Form
Ansvar	Dette er kommunenes oppgave, spesielt Askim og Eidsberg
Tidsfrist for oppstart	Er i gang
<i>Delmål 3</i>	<i>Tilby attraktive boområder</i>
Aktivitet	Det etableres et samarbeidsforum bestående av planleggerne i hver kommune. Dette arbeidet bør også samordnes i delregionene.
Ansvar	Ansvar for innkalling og drifting tillegges sekretariatslederen for Indre Østfold Regionråd.
Tidsfrist for oppstart	Oppstart etter vedtak i by-/kommunestyrene